

5 listopada 2018

Romański kościół w Tarczku

Tarczek - jedna z najstarszych osad w Górach Świętokrzyskich - stanowił w średniowieczu ważny ośrodek życia gospodarczego, powstał w miejscu wymiany towarowej ("tarżowania") między ludnością puszczańską, a rolniczą w pobliżu innego ośrodka handlowego - Starego Tarczka (obecnie wieś Świętomarz). Znajduje się w nim jeden z najstarszych kościołów w Polsce.

Wyróżnikiem wsi Tarczek jest kościół wzniesiony w 1067 roku przez Lamberta Zulę, biskupa krakowskiego. Jak głosi dawna tradycja kościół został konsekrowany przez samego św.

Stanisława w 1072 roku, który był również następcą biskupa Zuli.

Kościół wzniesiony został w stylu romańskim. Do dzisiejszego dnia jego pierwotny kształt zachował się prawie w całości w nieskazitelnym stanie. Został zbudowany z kamienia ciosowego, zazwyczaj kwadratowego kształtu. Trzy wąskie okna od strony północnej i jedno od południowej zachowały się w pierwotnej formie. W tylnej ścianie prezbiterialnej znajduje się okienko pochodzenia pierwiastkowego, zamienione obecnie na nisze, w której stoi figura św. Jana Chrzciciela. W 1887 roku opatrzony został sufitem z desek, trzciny i wapnia. Dach kościoła natomiast pokrywa gont.

O fundatorze zabytkowego kościoła miejscowe akta nic nie wspominają. Jednak datę powstania kościoła można wywnioskować z łacińskiego napisu, usytuowanego na wewnętrznej stronie kościoła, po północnej stronie. W przekładzie z łaciny na języki polski znaczy to tyle co: "Świątynię tą wzniesioną w 1067 roku i przez tyle wieków bardzo uszkodzoną, Najjaśniejszy Pan Franciszek II cesarz rzymski szczęśliwie nam panujący, na skutek pokornej prośby ks. Oszcędłowicza, miejscowego proboszcza łaskawie odrestaurować polecił w roku P. 1803". Napis ten został niestety zniszczony, podczas bielenia kościoła w 1887 roku.

W XVI wieku kościół w Tarczku został gruntownie odrestaurowany lub po prostu powiększony, ponieważ inwentarz z 1611 roku mówi o ceremonii poświęcenia świątyni przez niejakiego biskupa Pawła Dębskiego w 1591 roku. Wszystko to odbyło się za staraniem plebana Walentego Mrowickiego. Kościół miał wówczas trzy ołtarze, które zostały konsekrowane. Największy wzniesiony został na cześć św. Idziego i św. Stanisława, południowy zaś to postać św. Walentego, św. Mikołaja i św. Wojciecha. Trzeci ołtarz, północny, przedstawia scenę narodzin Matki Bożej i św. Anny. Ks. Walenty tuż przed uroczystym poświęceniem kościoła opisał koszty, które poniósł na odrestaurowanie kościoła. Świątynia ma również kilka drewnianych ołtarzy. W największym znajduje się obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, malowany na drewnianej tablicy, na kredowym podkładzie. Po lewej stronie głównego ołtarza stoi figura klęczącego św. Józefa, za nim widnieje postać szlachcica i trojga dzieci, którzy wnoszą swoje modły do Dzieciątka Jezus. Po drugiej stronie, tam gdzie jest postać Matki Boskiej, klęczy kobieta, być może żona szlachcica, a obok niej dwoje dzieci. Na ołtarzu widnieją również postacie trzech aniołów, czterech pasterzy, wół oraz osioł.

Po prawej stronie znajduje się bardzo dawny ołtarz św. Idziego, wykonany na złocistym tle. Niestety zabytek został zeszpecony i zepsuty. Najprawdopodobniej jest to jedna z części dawnego tryptyku, które zachowały się do dzisiejszych czasów. Po obu stronach tego ołtarza stoją figury św. Józefa i św. Antoniego, zaś u góry obraz św. Walentego. Tryptyk znajdujący się w kościele w Tarczku jest zabytkiem średniowiecznym i zawiera scenę koronowania

Matki Bożej. Pierwsze skrzydło, a dokładniej jego górna część przedstawia scenę upadku Chrystusa pod krzyżem. Po drugiej stronie znajdują się dwa obrazki ukazujące u góry św. opata Idziego z krzyżem w ręku, stojącego na brzegu rzeki, za którą widać klasztor. Dolna część obrazu natomiast wyobraża męczeństwo św. Stanisława. Drugie skrzydło przedstawia scenę biczowania Pana Jezusa. Dolna część deski ukazuje scenę zdjęcie ciała Chrystusa z krzyża. Po drugiej stronie, w górze można zobaczyć scenę chrztu Pana Jezusa. U spodu znajduje się obraz przedstawiający św. Mikołaja w czasach młodości oraz w wieku podeszłym w szatach biskupich.

Ciekawostką jest drewniana XIX-wieczna dzwonnica oraz pomniki przyrody: trzy 300-letnie lipy oraz 200-letnia topola. Tradycja głosi, że sadził je sam św. Stanisław, biskup krakowski.

Patronem jest święty Idzi, jak większości romańskich kościołów, co wiąże się z panującym wówczas kultem tego męża. Wielki ołtarz znajdujący się w centrum świątyni został konsekrowany przez biskupa Smolińskiego w 1778 roku.

W planie wędrowki po najciekawszych miejscach Krainy Legend Świętokrzyskich warto uwzględnić ten unikatowy obiekt.

Galeria zdjęć

